

[Forsvarsministeren.]

Jeg siger på baggrund af det, vi har oplevet i dag: den synes navnlig at være tilsyneladende.

Aksel Larsen: Når den højtærede minister tog ordet igen, havde det været rimeligt, om han virkelig var gået ind på noget af det, der er sagt. Det har han ikke gjort; derimod er han gået uden om noget af det væsentlige. Jeg henviste til, at ministeren i sin redegørelse sagde: der tilsigtes ikke nogen ændring i regionsopdelingen i NATO, og jeg henstillede til ministeren at udtale sig mere tydeligt. Vil regeringen forpligte sig til ikke at gå med til nogen — som af krigsminister Strauss foreslået — ændring i regionsopdelingen? Dette tav ministeren stille om, da han havde en gunstig lejlighed til at udtale sig fra denne talerstol.

Hermed sluttede forespørgslen.

Forslag om overgang til næste sag på dagsordenen af Per Hækkerup, Østergaard, Poul Sørensen, Lannung og Niels Andersen (se sp. 1103)

vedtoges med 105 stemmer mod 6.

Hermed bortfaldt det af *Fuglsang* stillede forslag om overgang til næste sag på dagsordenen (se sp. 1102).

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Medlem af folketinget Per Federspiel har meddelt mig, at han ønsker til ministeren for Grønland at stille følgende spørgsmål:

„Finder ministeren det hensigtsmæssigt og stemmende med grundsætningen i artikel 6 i overenskomsten af 1951 om Grønlands forsvar, at en radarstation anlægges i Angmagssalikdistriktet i umiddelbar nærhed af bopladsen Kulusuk?“

Agter ministeren i benægtende fald at tage skridt til en ændring af dette forhold?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Folketingets næste møde holdes tirsdag den 2. december kl. 14 med følgende dagsorden:

1) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om fiskeri i Flensborg inderfjord.

2) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om folkebiblioteker.

Formanden meddelte sluttelig planen for tingets øvrige møder i den følgende uge.

Mødet hævet kl. 14⁴⁵.

23. møde.

Tirsdag den 2. december kl. 14.

Formanden: Jeg skal lade den første sag på dagsordenen udgå.

Man gik da til den sidste sag på dagsordenen, som var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om folkebiblioteker.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1193, fremsættelsen i tidenden sp. 757).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Lysholt Hansen: Da det folketingsudvalg, der i sidste samling behandlede undervisningsministerens forslag om at udskyde revisionen af loven om folkebiblioteker, afgav betænkning den 19. marts 1958, henstillede udvalget i denne betænkning til ministeren straks ved begyndelsen af den kommende samling at fremkomme med et revisionsforslag.

De nugældende tilskudsatser for folkebibliotekerne stammer fra 1950. De skulle have været revideret i 1954-55, men revisionen er blevet udskudt hvert år siden. Jeg hilser derfor med glæde, at ministeren nu indfrier det tilsagn, han afgav ved anden behandling i marts måned i år om at fremsætte forslag om revision af biblioteksloven.

[Lysholt Hansen.]

Som det vil være bekendt, havde mit parti gerne set, at vi allerede i sidste samling havde givet en økonomisk håndsrækning til centralbibliotekerne, der er blevet hårdest ramt af, at tilskuddene ikke er blevet reguleret siden 1950, idet de biblioteker, hvis udgifter på grund af virksomhedens vækst er steget mest, har fået ringere dækning for udgiftsstigningerne end de biblioteker, der har været mere tilbageholdende med at indfri de krav, der stilles til dem i henhold til biblioteksloven.

I dag får et bibliotek i statstilskud 80 pct. af de første 25 000 kr., der ydes i stedlige tilskud, og 40 pct. af stedlige tilskud mellem 25 000 kr. og 50 000 kr. og endelig 25 pct. af, hvad der i stedlige tilskud ydes ud over 50 000 kr. Denne form har bevirket, at jo større økonomisk indsats en kommune gør for at udbygge sit biblioteksvæsen, des mindre bliver den procentandel, kommunen får refunderet af staten.

Da Danmarks Biblioteksforening i sidste folketingsår havde foretræde for folketingsudvalget, påviste man, at kommunernes andel i udgifterne til biblioteksvæsenet siden 1950 procentvis er steget langt stærkere end statens, nemlig med 80,6 pct. mod 56,2 pct. Det er givet, at et sådant fordelingsgrundlag i hvert fald ikke virker animerende på kommunerne med hensyn til at gøre den indsats for biblioteksvæsenets udbygning, som vi alle må være interesseret i. Mit parti er derfor tilfreds med de foreslåede tilskudsbestemmelser, hvorefter statstilskuddet fremtidig skal ydes med 80 pct. af de første 25 000 kr.s stedlige tilskud og 40 pct. af alt, hvad der ud over 25 000 kr. ydes af stedlige tilskud. Det er i overensstemmelse med biblioteksrådets indstilling, og det imødekommer i alt væsentligt de ønsker, der gang på gang er fremsat på årsmøderne i Danmarks Biblioteksforening, en forening, i hvilken alle former for biblioteksarbejde i vort land er repræsenteret. Når det hidtidige bogkøbstilskud til de større biblioteker som foreslået fremtidig bortfalder, vil der igen som i 1950 være fastlagt et rimeligt fordelingsforhold mellem stat og kommune af biblioteksudgifterne.

Baggrunden for utilfredsheden blandt kommunerne med, at de har fået en stadig ringere dækning for deres udgifter til biblio-

teksvæsenet, er jo den, at de ikke selv har haft mulighed for at begrænse deres udgifter, så fordelingsforholdet mellem dem og staten kunne bevares. Der er nemlig sket det fra et kulturelt synspunkt meget lykkelige, at der siden 1950 har været en ganske betydelig udvikling i folkebibliotekernes virksomhed, en udvikling, der har givet sig udtryk i, at antallet af lånere på bibliotekerne er steget fra ca. 775 000 til godt 1,1 million, altså med 37 pct., og at udlånet i samme periode er steget fra ca. 18 millioner bind i 1950 til 28³/₄ million bind sidste år. På begge disse områder har kommunerne kun haft ringe mulighed for at gribe regulerende ind, heldigvis da, og det samme gælder den stigning i biblioteksbudgetterne, der skyldes, at prisniveauet siden 1950 er steget med ca. 35 pct. Heller ikke her har kommunerne haft nogen indflydelse. Denne udvikling har ført til, at det er blevet vanskeligere og vanskeligere for bibliotekerne at opfylde de krav, som befolkningstilvæksten, den stigende biblioteksinteresse og den naturlige udvikling i øvrigt må stille med hensyn til bøger, lokaler, personale o. s. v.

Mit parti hilser derfor dette lovforslag med stor tilfredshed og kan give det fuld tilslutning, ikke mindst fordi vi føler os overbevist om, at bibliotekernes mission vil vokse i takt med mekaniseringen og automatiseringen af vort samfund, for det første ved at være et godt hjælpemiddel i den udvikling, der her sker, og for det andet — og det anser jeg for det vigtigste — fordi bibliotekerne er det sted, hvor mennesker kan finde åndelig ballast. Hertil kommer så, at bibliotekerne må have en særlig opgave at løse over for de store årgange, der i de kommende år står klar til enten at gå over til de voksne låneres rækker eller til at miste den kontakt med bibliotekerne og bogen, som de har fået i skolen. Jeg ved, at en række bibliotekarer arbejder meget intenst på, hvad der kan gøres for at bevare kontakten med disse unge, når de forlader skolen. Det samme gør man i Danmarks Biblioteksforening. Skabelsen af ungdomsbiblioteker eller specielle ungdomshjørner i vore biblioteker, hvor bøgerne kan præsenteres, så de virker tillokkende på de unge, er en udvikling, der er stærkt i gang. Det er noget, vi hilser med tilfredshed, og som vi måske burde støtte og animere særligt

[Lyshøit Hansen.]

til gennem det lovforslag, vi behandler her i dag.

I mit parti er vi ligeledes tilfreds med ministerens forslag om at sætte det særlige tilskud til centralbibliotekers arbejde i landkommunerne i forhold til indbyggerantallet i de kommuner, der hører til centralbiblioteket. Hidtil har tilskuddet til dette arbejde været 5 000 kr. plus 20 pct. af de stedlige tilskud, dog højst i alt 20 000 kr. Efter ministerens forslag vil det fremtidig blive 5 000 kr. plus 50 øre pr. indbygger i kommuner med under 15 000 indbyggere inden for centralbiblioteksområdet.

Siden 1950 er det gået sådan, at hovedparten af landets centralbiblioteker har haft et større eller mindre underskud ved at opfylde de forpligtelser, som loven pålægger dem med hensyn til at betjene bibliotekerne i de oplandskommuner, der hører under dem. Efter at det er blevet bestemt, at centralbibliotekerne også har pligt til at stille børnebøger til rådighed for oplandsbibliotekerne, er underskuddet ved oplandsarbejdet blevet stadig større. Det vil sige, at hvis centralbibliotekets hjemstedskommune vil opfylde sine biblioteksmæssige forpligtelser over for oplandskommunerne og udgiften herved overstiger 20 000 kr., må den alene bære udgiften ud over dette beløb på de 20 000 kr. Det kan ikke være rimeligt, og det animerer i hvert fald ikke til, at centralbiblioteket betjener oplandet, som det bør betjenes, hvis man skal have et bare nogenlunde effektivt biblioteksarbejde i gang på landet. Jeg er derfor glad for ministerens forslag, idet jeg er af den opfattelse, at det netop er på landet, den store biblioteksindsats skal gøres i de kommende år.

Jeg er enig i, at det vil være rigtigt at sætte tilskuddet til oplandsarbejdet i forhold til indbyggerantallet i det opland, der skal betjenes, og jeg føler mig overbevist om, at det virkelig vil komme til at betyde et bedre og et mere effektivt biblioteksarbejde på landet.

At forholdene, som de er nu, ikke kan fortsætte, kan jeg se på det centralbibliotek, jeg selv er formand for. Dér havde vi i året 1956-57 et direkte underskud til vort oplandsarbejde på godt 13 000 kr., og hvis den udvikling skal fortsætte, er det helt givet, at

en ansvarsbevidst kommunalbestyrelse må reagere.

Jeg finder det rigtigt, at der sættes en grænse ved byer på 15 000 indbyggere for ydelse af indbyggertilskud. På den anden side finder jeg det lige så rigtigt, at der ydes disse 50 øre i tilskud pr. indbygger i de mindre byer, der ligger i centralbiblioteksområdet. De mindre købstæder er nemlig ikke bedre stillet i biblioteksmæssig henseende end landkommunerne. Et godt udbygget biblioteksvæsen i sådanne mindre byer mindsker absolut ikke kravene til centralbiblioteket — tværtimod. De gode biblioteker på landet og i byen har en sådan kontakt med befolkningen, at der opstår en meget mere varieret efterspørgsel efter speciel litteratur dér end i biblioteker, som man ikke venter sig nogen særlig service af. Det viser sig inden for vort centralbiblioteksområde, at et bibliotek som Saksøbing bibliotek rekvirerer langt flere bøger fra centralbiblioteket end noget andet bibliotek inden for området.

Med ministerens forslag om, at der fremtidig også skal ydes vederlag af forfatterfonden til enker efter danske forfattere, som er død før 1. april 1946, imødekommer man kun et rimeligt krav om, at disse enker sidestilles med andre forfatterenker, og det kan vi fuldt og helt gå ind for.

Til slut vil jeg kun rejse et par små spørgsmål. Ville det ikke være rimeligt og rigtigt, at man nu fik afklaret spørgsmålet om reguleringstillæg til bibliotekarers pensioner? Der har hidtil hersket nogen tvivl om, hvorvidt disse kan optages på bibliotekernes regnskaber og derved blive tilskudsberettigede på linje med andre lønninger. Jeg mener, de må kunne optages på disse regnskaber, idet jeg sammenligner med en række tilsvarende pensioner, som er statsrefusionsberettigede. Får vi ikke dette ordnet nu, f. eks. ved en tilføjelse til lovens § 3, kan det let gå sådan, at i hvert fald en række bibliotekarer, der er ansat ved ikke-kommunale biblioteker, ikke får reguleringstillæg til deres pensioner, og en sådan forskelsbehandling tror jeg ikke, man står sig ved. Jeg håber, vi kan se på dette spørgsmål i det udvalg, som jeg regner med vil blive nedsat.

Jeg vil endelig gerne spørge ministeren, om det ikke vil være rigtigt, at vi, efter at

[Lysholt Hansen.]

vi nu har fået en særlig lov om biblioteksskoler, ændrer ved folkebibliotekslovens § 8, hvori der står, at det er biblioteksdirektøren, der organiserer den faglige bibliotekaruddannelse.

Der kunne være andre spørgsmål af mere principiel karakter vedrørende denne lov, som det nok var værd at drøfte, men da jeg ved, at man i bibliotekskredse i forskellige udvalg arbejder med disse ting, skal jeg undlade at fremkomme med yderligere bemærkninger, idet jeg regner med, at vi til sin tid, når disse udvalg er færdige med deres arbejde, får lejlighed til at drøfte tingene her i salen.

Med disse bemærkninger skal jeg endnu en gang anbefale det foreliggende lovforslag om økonomiske forbedringer for vore folkebiblioteker til en hurtig og velvillig behandling.

Østergaard: I mit indlæg her ved første behandling af det foreliggende lovforslag om forbedring af folkebibliotekstilskudsordningen vil jeg komme med nogle kritiske bemærkninger. Men for at de ikke skal blive misforstået eller give anledning til, at vi beskyldes for surhed eller lignende, vil jeg gerne have lov til til indledning at fastslå, at vi inden for venstre har den allerstørste interesse for det kulturelle arbejde, som vore biblioteker og biblioteksmedarbejdere udfører landet over. Vi anerkender det positive i, at større og større befolkningsgrupper bliver opdraget til læsning og får interesse for læsning, og vi ved, at der er sket store fremskridt på dette område, men vi ved også, at der endnu er en stor arbejds-mark at arbejde på. Vi anser det også for et gode, at vort biblioteksvæsen på en let og en praktisk måde er i stand til udfylde nogle af de huller, der i forbindelse med det store fritidsproblem uvilkårligt vil opstå i det samfund, vi lever i. Om alt dette vil jeg gerne sige, at vi fuldt ud værdsætter det efter fortjeneste, og vi ønsker, at det må blive fortsat i de kommende år.

Der næst kommer jeg til selve lovforslaget. Vi husker, at da revisionen af loven i 1954 blev udsat tørste gang, var det med den begrundelse, at den indstilling, der torelå fra biblioteksrådet, rakte ud over en rent prismæssig ajourføring af tilskudssatserne,

og at der ville komme en ny indstilling. Da denne indstilling fremkom, indebar den store økonomiske konsekvenser, som man dengang ikke mente at kunne tage. Jeg ved ikke, om det er den nuværende højtærede undervisningsminister eller hans forgænger, der har sagt det, men det er i hvert fald under behandlingen af et af disse forslag om udskydelse af revisionen blevet udtalt, at da det forholdt sig sådan, at bibliotekerne ikke ligefrem var i en økonomisk nødtilstand, kunne dette tages som begrundelse for udsættelsen. Det er jo det, der på godt jysk betyder, at det egentlig går så nogenlunde.

Det nu foreliggende lovforslag er imidlertid, så vidt jeg husker, identisk med det forslag, som biblioteksrådet har givet indstilling om, og det vil altså sige, at vi kan fastslå, at forslaget går ud over en rent prismæssig ajourføring, og at det også må indebære sådanne økonomiske konsekvenser, som vi for nogle år siden ikke havde råd til at tage. Jeg skal indrømme, at det væsentligste i lovforslaget er forenklingen af tilskudssatserne — en stor forenkling endda — men man kunne også sige, at hvis man helt strøg de forskellige satser, ville det blive endnu mere forenklet. Det ærede medlem hr. Lysholt Hansen var inde på alle disse satser, og dem skal jeg derfor helt forbigå.

De nye regler vil under alle omstændigheder medføre betydelig større tilskud til de store bykommuner. Spørgsmålet er så, om de øgede tilskud kan være rimelige, for det er så afgjort et stort spring, det her drejer sig om. Det er klart, at der er tale om en byrdefordeling mellem kommunerne og staten, og det er rimeligt, at de små kommuner får en ekstra stor støtte. Men vi må også være klar over, at biblioteksvæsenet helst skal administreres fornuftigt. Administrationen har kommunernes ansvaret for, og derfor må de også have det store økonomiske ansvar. Biblioteksvæsenet må først og fremmest være et kommunalt anliggende og ved først og fremmest at give kommunerne ansvaret for det, sikrer vi os den bedst mulige administration deraf.

Jeg ville gerne som bilag til lovforslaget have haft en oversigt over de tilskud, der nu tilflyder folkebibliotekerne, opstillet på akkurat samme måde som den, der foreligger

[Østergaard.]

for centralbibliotekernes vedkommende, så vi kunne have sammenlignet disse tilskud. Det kunne have givet anledning til nærmere studium. Men jeg ved nok, at det er noget, som vi kan se på i et udvalg, og at det vil være bedst at få det frem dér. Jeg skal derfor ikke komme med flere bemærkninger vedrørende tilskuddene til de almindelige folkebiblioteker.

Vi kan så gå over til at se på centralbibliotekernes forhold. Jeg erindr — hvad også det ærede medlem hr. Lysholt Hansen har gjort opmærksom på — at det i fjor især var centralbibliotekernes økonomiske forhold, der klemte, og at der endogså var nogle, der gjorde sig til talsmænd for, at vi måske skulle ordne centralbibliotekernes tilskudsforhold først, fordi det klemte så stærkt på dette område. Vi fik også adskilligt materiale frem i udvalget, og det viste sig da efter mit skøn at være knap så graverende, som man egentlig havde troet, i hvert fald når man tager i betragtning, at det var dér, det var allerværst. Det viste sig nemlig, at der var nogle centralbiblioteker, som havde et overskud med det tilskud, de allerede fik, og så var der 4 centralbiblioteker, så vidt jeg husker, som havde ret betydelige underskud; derefter kom så det store tal af centralbiblioteker, der lå dér midt imellem. Nu ved jeg godt nok, at det materiale, der lå til grund for beregningerne, ikke var helt nyt, og at forholdene derfor selvfølgelig er blevet lidt værre i de sidste år.

I det bilag, som følger med lovforslaget, findes en glimrende opstilling, hvorefter man kan se, hvor meget det enkelte centralbibliotek får i statstilskud efter de nugældende regler, og hvor meget det vil få efter den foreslåede nyordning, altså beregnet efter 50 øre pr. indbygger i kommuner med under 15 000 indbyggere. Tæller man det hele sammen, viser det sig, at de 33 centralbiblioteker vil få en forøgelse af tilskuddet på omkring 700 000 kr., idet tilskuddet i henhold til forslaget vil stige fra ca. 650 000 kr. til ca. 1 350 000 kr. Det betyder en forøgelse på omkring 108 pct. Jeg skal ikke blande mig i, om de 108 pct. er rimeligt eller urimeligt, men jeg ved ikke, om det er den højtærede minister bekendt, hvilke forskelle denne forøgelse på 108 pct. egentlig

dækker over. Sætter man procenttallet for de tilskud, der foreslås givet efter de nye regler, i forhold til det hidtidige tilskud, vil man se, at det varierer meget, helt fra at et enkelt centralbibliotek får 3 pct. mere i tilskud, et andet 7 pct., et tredje 16 pct., og så går det over hele skalaen helt op til 287 pct., som 2 centralbiblioteker vil få. Jeg stiller da det spørgsmål: kan det være rimeligt med en ændring, som indebærer så store forskelle? Kan det være passende? Det forekommer mig, at det giver sådan et lidt tilfældigt præg over tildelingen til centralbibliotekerne efter den nye ordning. Jeg vil i høj grad håbe, at den samlede opstilling, som jeg i udvalget ønsker at få for folkebibliotekernes vedkommende, ikke vil vise de samme tilfældige udslag som denne opstilling for centralbibliotekerne. Det materiale, vi havde til behandling i udvalget i fjor, viste dog — uanset at det måske var lidt forældet — at nogle centralbiblioteker havde overskud, at kun 4 havde underskud, og at de fleste lå og balancerede. På den baggrund nærer jeg visse tvivl om, at det er de vises sten, man har fundet frem til med dette tilskud på 50 øre pr. indbygger. Men det er naturligvis noget, som vi kan se på i udvalget.

Jeg vil gerne lige her tilføje, at spørgsmålet vedrørende centralbiblioteket i Gentofte vist i høj grad trænger til udvalgsbehandling.

I bemærkningerne til lovforslaget er der en udtalelse om, at efter gennemførelsen af disse ændringer mener man ikke, der er anledning til at opretholde den nugældende lovs § 5, stk. 2, og den skal altså udgå. Det er den bestemmelse, der går ud på, at inden for det og det åremål skal lovens tilskudssatser tages op til revision. Denne bestemmelse skal nu altså udgå, sådan har jeg da forstået det, og det giver mig lidt indtryk af, at munden måske kan være taget lige fuld nok ved de tilskudsregler, der foreslås i det foreliggende lovforslag. Jeg synes, der skal gives et rimeligt tilskud, men det vil dog vist nok være passende, om dette tilskud bliver prismæssigt ajourført med visse års mellemrum, og her i folkettinget har vi i hvert fald tid til at tage os af den slags ajourføringsforslag. Bortfaldet af den nævnte bestemmelse giver ligesom et indtryk af, at hvis disse tilskudsregler er så gode, at det

[Østergaard.]

ikke vil være fornødent at ændre dem fremover, så er de måske lidt for gode. Men det kan vi jo se lidt nærmere på i udvalget.

Jeg skal så sige et par ord angående de økonomiske virkninger af lovforslaget. Det anføres i bemærkningerne, at der efter de gældende regler i 1958-59 ydes omkring 13 mill. kr. som statstilskud til folkebiblioteksvæsenet, og at nyordningen skulle betyde en merudgift på 1 800 000 kr. for folkebibliotekernes og som sagt 700 000 kr. for centralbibliotekernes vedkommende, tilsammen omkring 2½ mill. kr. Der er imidlertid en bemærkning om, at årets lønstigninger ikke er medregnet, og at de vil komme til at betyde en yderligere forøgelse. Det vil altså sige, at det basistal, man skal gå ud fra ved beregningerne af de kalkulerede merudgifter, egentlig skulle være større end det, der foreligger nu. Det giver mig en anelse om, at det første år, hvor der vil foreligge statsregnskab over tilskuddene til bibliotekerne, vil nyordningen sikkert koste ikke 2½ mill. kr., men jeg tror, at jeg ikke vil komme galt af sted ved at spå, at merudgiften vil blive på 3½ mill. kr. Det vil tiden vise.

Spørgsmålet er imidlertid — og det vil jeg gerne have rede på her ved lovforslagets første behandling — om ikke der kunne være mulighed for, at vi kunne spare staten for denne merudgift, eller i hvert fald for en del af den. Jeg husker, at der i fjor under udvalgsarbejdet blev rejst det spørgsmål, om der eventuelt ikke kunne indføres en afgift pr. lånerkort. I den gældende lovs § 2, stk. 1 d, står der ganske vist, at udlånene er vederlagsfri, men ved en lovrevision er det jo muligt, at der kan foretages en ændring, der går ud på, at der opkræves en afgift for det enkelte lånerkort. Jeg er fuldstændig indforstået med, at der kan siges noget både for og imod en sådan ordning, men personlig er jeg i hvert fald meget imod den grædende overalt, der gør sig gældende overalt, hvor det drejer sig om offentlige ydelser. Det har glædet mig, at den højtærede minister hr. Viggo Starcke i regeringen har gjort sig til talsmand for, at det var rimeligt, at lånerne yder et lille beløb, og dette burde egentlig indeholde et løfte om, at retsforbundet, som jeg håber den højtærede minister dækker, kunne tænke sig at bakke op om det synspunkt. Desuden erindrer jeg, at den

højtærede finansminister ved finanslovsforslagets fremsættelse udtalte, at der i høj grad var grund til at tænke på økonomiske besparelser, i hvert fald for fremtiden, og her vil der jo være tale om fremtiden, for det vil være noget, inden disse bestemmelser kommer til at virke.

De nye bestemmelser vedrørende forfatterfonden og om, at der skal være et medlem mere i biblioteksrådet, skal jeg ikke komme ind på.

I lovforslagets bemærkninger er der nogle oplysninger om forsvarrets biblioteksordning, og i den anledning vil jeg sige, at det er i høj grad prisværdigt, hvis læselysten inden for forsvaret kunne fremmes, idet læsning netop er en beskæftigelse, der er velegnet til at udfylde de plukvise fritimer, de unge værnepligtige har.

Jeg skal i øvrigt ikke gå i detaljer, da alt dette egner sig bedst til en udvalgsbehandling, og jeg skal slutte med at sige, at venstre foreløbig vil give tilsagn om en grundig udvalgsbehandling med henblik på, at vi kan få en rimelig tilskudsordning for vort folkebiblioteksvæsen fremover.

Gertie Wandel: Det har som nævnt af de foregående ordførere været meget tilfredsstillende for alle, der har tilknytning til danske folkebiblioteker, at den højtærede undervisningsminister har set sig i stand til nu såpas tidligt i samlingen at fremsætte lovforslag om den revision af loven om folkebiblioteker, som siden 1954 til stadighed har måtte udskydes.

Det er jo en meget glædelig udvikling, der er foregået i hele bibliotekssagen med hensyn til udlån, men den økonomiske udvikling er efterhånden blevet sådan til ugunst for kommunerne, at alle ved, at denne revision er meget hårdt tiltrængt.

Den forhøjelse af tilskuddene, som giver sig udslag i, at der til alle stedlige tilskud over 25 000 kr. nu vil blive ydet 40 pct. i statstilskud, vil være af meget stor betydning ikke mindst for de store biblioteker; men der er også 85 biblioteker ud over landet, der vil komme til at nyde godt af denne stigning, således at man kan sige, at der virkelig er tale om en rimelig fordeling.

Gennemførelse af ændringen i tilskuddene for centralbiblioteker vil jo også betyde en ret væsentlig bedring for mange

[Gertie Wandel.]

biblioteker. Det vil dog nok blive nødvendigt i det kommende udvalg at se på hele spørgsmålet om centralbibliotekernes betydning og eksistens. Ud fra et alment økonomisk synspunkt må det forekomme rigtigt, at mindre biblioteker ikke sættes i udgift med indkøb af kostbare værker, der kun sjældent efterspørges, og det må forekomme tilfredsstillende, at de større biblioteker, der ejer en kostbar bogbestand og et højt uddannet personale, bliver draget mest muligt ind i arbejdet i oplandet. Men man kan på den anden side ikke forlange, at borgerne i den kommune, der har centralbiblioteket, skal være med til at betale nogen del af udgifterne ved denne service.

Det nye grundtilskud til centralbiblioteker på 5 000 kr. pr. bibliotek + 50 øre pr. indbygger i kommuner inden for centralbiblioteksområdet med under 15 000 indbyggere giver en velkommen forhøjelse for over 30 biblioteker rundt i landet. På den anden side må spørgsmålet om, hvad der skal ske med centralbibliotekernes ekspedition til biblioteker i kommuner med over 15 000 indbyggere, indgående drøftes i udvalget. Den er nemlig nogle steder en virkelig byrde for centralbibliotekerne, og under en eller anden form må det give sig udslag ved tilskudsordningen, ikke alene for et enkelt amt, som det nu foreslås, men som princip over hele landet.

Det er i bemærkningerne til lovforslaget anført, at såfremt disse ændringer gennemføres, må det sikres, at centraltilskuddene og amtstilskuddene virkelig anvendes til betjening af oplandet, og at der derfor bør indføres en pligt for centralbibliotekerne til at afgive en økonomisk redegørelse for oplandsvirksomheden. Det vil derfor også være naturligt, at disse tilskud baseres på centralbibliotekernes faktiske udgifter, og det vil være rimeligt, at der ud over de direkte udgifter til personale og transport tages et vist hensyn til bibliotekernes generalomkostninger. Hvis en sådan økonomisk redegørelse kommer til at foreligge i en

ensartet form for alle biblioteker, må man ud fra dette materiale kunne finde frem til en helt rigtig fordeling af udgifterne.

Der er i lovforslaget taget særligt hensyn til centralbiblioteket for Københavns amt. I det kommende udvalg må man imidlertid se på, om det er rigtigt at fastsætte, at tilskuddet til centralbiblioteket for Københavns amt ikke må overstige noget andet centralbiblioteks tilskud. I et område, som er i så stærk udvikling som Københavns amt, lægger det en unødigt hård byrde på amtet, og da loven i øvrigt tilsigter en rimelig fordeling af udgifterne imellem kommune, stat og amt, må der ses meget indgående på dette spørgsmål i udvalget.

§ 3, stk. 3, i biblioteksloven, der vedrører amtstilskuddene til centralbibliotekerne, taler om amtsrådets fastsættelse af et årligt tilskud under hensyn til centralbibliotekernes „behov“. Dette udtryk rummer fortolkningsmuligheder, der kan blive dyre for kommunerne; det vil, når kravene for centralbibliotekernes anerkendelse er fastsat i loven, kunne blive til store besparelser for kommunen, så det er rimeligt, at vi kommer tilbage til fortolkningen af ordet „behov“ i udvalget.

Vi kan gå ind for de øvrige ændringer i lovforslaget. Navnlig ændringen til § 7, hvorefter enker efter danske forfattere, som er død før 1. april 1946, ikke længere skal være afskåret fra at oppebære biblioteksafgiften på lige fod med andre forfatterenker, forekommer mig at være en retfærdighedshandling, som vi gerne giver tilslutning til.

I øvrigt kan jeg tilsige mit partis støtte til en grundig drøftelse i et udvalg af alle disse problemer om tilskudsordningen, som er så vigtig for hele det danske folkebiblioteksvæsen.

Morten Larsen: Det er mig en glæde på mit partis vegne at kunne anbefale det foreliggende lovforslag om ændringer af biblioteksloven. Befolkningens adgang til gode faglige og skønlitterære bøger er et uvur-

[Morten Larsen.]

derligt gode, som alle må have en interesse i at videreføre og udbygge.

Der er i den nugældende bibliotekslov en begrænsning i det såkaldte særlige tilskud til centralbiblioteker på 20 000 kr. uden hensyn til indbyggertallet i den kreds, et centralbibliotek har til formål at betjene. Med det foreliggende lovforslag tilsigtes på dette område en væsentlig og mere retfærdig fordeling. Grundbeløbet bliver nu 5 000 kr. plus 50 øre pr. indbygger i bibliotekets område. Heri skulle der ligge en mulighed for, at landdistrikterne skulle kunne blive betjent med udlån af bøger, uden at det sker, som det hedder, på byens bekostning.

Under alle centralbiblioteker skylder landdistrikterne i dag deres by tak for god betjening igennem årene. Modsat har mange måske hævdet, at den nugældende bibliotekslov er en udpræget bylov, men med den nye form for økonomisk støtte til centralbiblioteker må det være rimeligt at kalde den nye lov en landslov med lige ret for alle; måske kan det være nødvendigt over for centralbibliotekerne at gøre opmærksom på, at der ikke mindst på faglitteraturens område er et specielt lånebehov på landet.

Jeg tror også, det vil være rigtigt på lidt længere sigt at forvente et stigende lånebehov på landet med den nye skolelovs videregående krav til landsbyskolen. Der er jo ikke tvivl om, at den lokale befolkning, de lokale myndigheder sammen med deres sognebiblioteker kan styrke denne interesses videreførelse.

Der er og der må være en nær forbindelse mellem skoleundervisning og biblioteker; også derfor kan jeg på det radikale venstres vegne love en velvillig behandling af det foreliggende lovforslag.

Vi ser gerne, som der er fremsat ønske om fra anden side, at lovforslaget går til behandling i et udvalg, også fordi der i de to ordførertaler fra venstres og de konservatives side var, så vidt jeg kunne skønne, en så afgørende forskel, at der i den betænkning, der bliver resultatet af udvalgsarbejdet, kan komme til at optræde nye politiske konstellationer.

Gøting: Den højtærede undervisningsminister har til den gældende folkebibliotekslov foreslået visse ændringer, som vi fra

retsforbundets side vanskeligt kan tiltræde umiddelbart.

Folkebibliotekernes formål er at virke som et betydningsfuldt led i det almindelige folkeoplysende arbejde. Målet er nået. Det danske biblioteksvæsen er godt, og vi kan med rette være stolte af det, udtaler den højtærede undervisningsminister i sin fremsættelsestale, og deri er jeg enig med ham. Yderligere udtaler den højtærede undervisningsminister, at der alligevel er ting at rette, først og fremmest med hensyn til det økonomiske grundlag for bibliotekerne. Her kan vi også opnå enighed, men måden, det foreslås gjort på — og den er jo ikke uvæsentlig — kan vi som sagt ikke umiddelbart sanktionere. Forudsætningerne for 1950-ordningen siges at være bristet, og den højtærede undervisningsminister foreslår derfor en ordning, der kommer til at koste staten yderligere 2½-3 mill. kr.

Der er vist almindelig enighed her i det høje ting om, at investeringer først og fremmest bør komme produktive formål til gode, jfr. den højtærede statsministers åbningstale og den højtærede finansministers finanslovstale forleden dag. Jeg erkender åbent, at den almindelige folkeoplysnings også er et betydningsfuldt, ja, uundværligt led i produktion og produktivitet, men jeg vil alligevel vove den påstand, at det ikke lader sig gøre at påvise stagnation eller nedgang heri, som kan henføres til, at statstilskud ikke er blevet forøget yderligere.

Mig forekommer det langt mere enkelt og rationelt og ikke mindst retfærdigt, om princippet vederlag for ydelse, noget for noget, blev langt mere fremherskende. I denne lille lov er det muligt, uden at fremkalde revolutionerende tilstande i biblioteksvæsenet, at hævde dette princip derigennem, at lånerne, de mennesker, der høster fordelene af vore udmærkede biblioteker, selv yder et lille vederlag for de opnåede ydelser. Statistisk Årbog og lidt regning afslører, at en betaling af 4 kr. pr. år pr. lånerkort vil give ca. 3 mill. kr. årlig til bibliotekerne. Ved at indføre en sådan ordning opnår vi, at statskassen spares, og at finansieringssituationen ikke ændres, hvad den heller ikke må. Vi opnår, at de biblioteksområder, som i kraft af befolkningens stigning trænger hårdest til økono-

[Gøting.]

misk assistance, vil få den største part. Vi opnår i højere grad end efter den højtærede undervisningsministers forslag en ordning, der tenderer imod det, den højtærede undervisningsminister kalder en retfærdig og rimelig ordning af udgifterne.

Nu er det ikke min hensigt at lægge mig fast på det nævnte tal, 4 kr. pr. år. Det er i langt højere grad den principielle side af sagen, der betyder noget for mig, § 2, stk. 1 d, i den eksisterende lov siger, at adgang til hjemlån fra biblioteket skal vederlagsfrit gives alle beboere inden for dets virkeområde. Det er reelt set denne paragraf, jeg er ude efter.

En af denne regerings opgaver er at finde besparelser på statsbudgettet. Her er et område, hvor der kunne spares. Jeg er klar over, at lovforslaget ikke betyder øgede offentlige udgifter, men det betyder øgede udgifter for staten til fordel for visse kommuner. Uden i øvrigt at ville udtale mistillid til det kommunale selvstyre, har vi så ret beset nogen garanti for, at ikke i hvert tilfælde en del af det beløb, kommunebudgettet lettes med, anvendes til ikke strengt nødvendige udvidelser på biblioteksområdet?

Jeg kan til orientering oplyse, at jeg rent privat har foretaget en slags gallupundersøgelse, og jeg har ikke truffet ét menneske, der ikke i allerhøjeste grad fandt det rimeligt, at man betalte lidt for det gode, som folkebibliotekerne vitterlig er. Ingen var ikke villig til at ofre mindst en pakke cigaretter om året på dette alter.

Den omstændighed, at der ikke er tale om øgede offentlige tilskud og ikke tale om noget i denne forbindelse stort beløb, betyder dog, at vi ikke vil gøre spørgsmålet til et kardinalpunkt. Jeg anbefaler, at lovforslaget behandles grundigt i et 17 mands udvalg, hvori vi vil søge at gøre de her skitserede synspunkter gældende.

Petra Petersen: Jeg burde måske også begynde med på mit partis vegne at takke den højtærede undervisningsminister, og jeg kan også gøre det, så meget mere som jeg vel er den, der mest utålmodigt har ventet på dette lovforslag. I 4 år i træk har min gruppe givet udtryk for, at det var nødvendigt at foretage denne revision, og

vi er hvert år gået imod, at man udskød revisionen. Derfor siger jeg altså også ministeren tak, fordi det nu endelig er lykkedes at få et forslag frem.

Vi er af den mening, at vore biblioteker virkelig befinder sig i en nødsituation, således at den forhøjelse af tilskuddene, der foreslås i det foreliggende lovforslag, ikke er i stand til, om det bliver vedtaget, at bringe bibliotekerne op på den standard, vi mener er påkrævet. Vi er enige i den højtærede ministers udtalelser om bibliotekernes betydning i det folkeoplysende arbejde. Det er absolut rigtigt. Det har været og er stadig af stor betydning, at vore biblioteker har en høj standard. Vi kan dele ministerens opfattelse af, at vi med rette kan være stolte af vort biblioteksvæsen, og vi er også enig med ministeren i, at der er noget at rette, først og fremmest det økonomiske grundlag. Men vi finder altså ikke, at forslaget i og for sig vil få så stor betydning, som det burde have.

Da vi i sidste samling endnu en gang fik vort forslag om revision stemt ned, gjorde jeg på min gruppes vegne opmærksom på, hvordan det så ud over landet, og jeg fremhævede i særdeleshed, hvordan det så ud med hensyn til lokaleforholdene. Nu ved jeg vel, at såvel den gældende lov som det lovforslag, der bliver diskuteret i dag, bygger på stedlige tilskud, men de mange års forsømmelser, forsømmelser som vi ikke må undlade at se på, betyder jo, at bibliotekerne rundt omkring i landet i høj grad trænger til fornyelse. At dette også gælder bøgerne ved alle, der har med biblioteker at gøre. De nye bøger kommer ikke frem, og mange, ikke mindst af de små biblioteker, har en bogbestand, der ligger langt under det, der egentlig er tilladeligt, men hvad jeg mener vi i høj grad er nødt til at se på nu, er altså også bibliotekslokalerne. Jeg sagde sidst, at det er rigtigt, at for bibliotekerne ude omkring i landet er det en lokal opgave; det er kommunerne, der skal stille lokaler til rådighed, og der kan måske være kommuner, der er mere eller mindre villige til at bygge biblioteker. Men rigtigt er det jo, at såvel de store tilskud, kommunerne har ydet, som den, skal vi sige, tilbageholdenhed, staten har udvist, har været medvirkende til, at kommunerne har holdt noget igen. Men der er jo områder,

[Petra Petersen.]

hvor det i hvert tilfælde ikke er kommunen, men staten, der har holdt igen. Jeg tænker på det kgl. bibliotek, som har ganske utidsvarende forhold, forhold, som — det gjorde jeg også opmærksom på i fjor — er ganske ulovlige. Jeg tænker her på sammenstuvningen af personale. Noget sådant finder også sted ude omkring i landet; men det kgl. bibliotek er ikke udvidet siden 1906, og da det i sin tid blev indrettet, regnede man med et personale på omkring 40; i dag er dette antal vokset til omkring 180, uden at der er sket nogen egentlig udvidelse af biblioteket. Jeg sagde det i fjor, og jeg vil gerne gentage det: der er ret stramme — men ikke for stramme — regler i vor lovgivning for, hvordan værksteder og andre lokaler skal indrettes, men på dette område, er der aldeles ingen kontrol. Jeg kender det fra min egen by, hvor personalet arbejder i kældre og på aldeles utidssvarende kontorer, som ville blive kasseret, hvis de fandtes i en virksomhed, over for hvilken staten kunne gribe ind. Hvordan sådan et personale arbejder, kan man næsten ikke forstå; der er ikke engang en stol eller et bord til hver. De gør det, men dårlige forhold er det.

Det var personalet, men hvad så med bøgerne? Ligesom vi mangler lokaler til personalet, mangler vi også lokaler til bogsamlingerne. Der opbevares jo uvurderlige samlinger under ganske meningsløse forhold. Det er store kulturværdier, man gemmer på lagerrum, i fyrrkældre og i tidligere cykelstalde, og vi må formode, at disse samlinger går til af fugt og mug. Jeg synes, det er noget, vi slet ikke kan være bekendt. Jeg ved ikke, om det tilskud, der nu foreslås, er nok, men jeg betvivler det; der er dog tale om en betydelig forbedring, og det anerkender vi selvfølgelig. Ikke mindst synes jeg naturligvis det særlige tilskud til centralbibliotekerne er udmærket, men jeg er jo i den for mig uheldige situation, at min gruppe ikke har ret til at være med i udvalgene, og derfor kender jeg ikke de oplysninger, man har fået i fjor, da det da foreliggende lovforslag var til behandling i et udvalg. Jeg kender ikke forhandlingerne, og jeg kender heller ikke de oplysninger, man dér fik, og derfor er jeg ikke sikker på, at det, man foreslår, er nok. Centralbiblio-

tekerne har store opgaver, og de får dem meget større i fremtiden.

Da vi i 1950 reviderede loven om folkebiblioteker, var min gruppe inde på, at det måtte være rigtigt at gøre lovens bestemmelser obligatoriske for kommunerne. Vi fik ikke tilslutning til tanken dengang, og der findes stadig væk 300 sogne rundt omkring i landet, der ikke har bibliotek. Nu ved jeg meget vel, at mange af disse sogne er så små, at der måske er mindre end 500 beboere i en sådan kommune, og jeg skal også indrømme, at det måske kan være økonomisk svært for den at klare et bibliotek, men så må andre jo træde til, og det må blive centralbibliotekerne. Jeg forstår derfor ikke, at nogen kan mene, at en merudgift på mellem 2 mill. kr. og 3 mill. kr. til noget så vigtigt som vore folkebiblioteker kan være for meget. Jeg synes, det er for lidt, og jeg begriber ikke retsforbundet, der mener, at på dette område kan man spare. Jeg kunne give retsforbundet anvisning på andre områder, hvor man bedre kunne spare betydelige summer, og jeg mener, at de 2-3 mill. kr., der her er foreslået, kun er et lille beløb i forhold til den store værdi, ordningen har.

Vi mener altså ikke, det er nok, men vi vil gerne støtte lovforslaget, og vi er glade for, at det endelig er lykkedes at få det frem.

Undervisningsministeren (Jørgen Jørgensen): Jeg takker for den velvilje, der er kommet til udtryk fra alle ordførernes side over for en forbedring af bibliotekernes forhold. Jeg er rede til at drøfte en række af de rejste spørgsmål i udvalget.

Det ærede medlem hr. Lysholt Hansen rejste spørgsmålet om, hvorvidt udgifterne til bibliotekarenes pensioner kunne komme med ind under udgiftsberegningerne, så vi kunne få det klaret. Det er også en af de ting, vi kan tale om i udvalget.

Det ærede medlem hr. Østergaard var jo af den mening, at det her foreslåede var mere vidtgående, end det måske var nødvendigt. I fjor, da lovforslaget om en udsættelse af revisionen var til behandling her i tinget, fik jeg fra folketingsudvalget en så vidt jeg forstod enstemmig opfordring til i år tidligt på folketingsåret at fremsætte et lovforslag. Alle var enige om, at det

[Undervisningsministeren.]

ikke i længden var holdbart at udsætte lovens revision, således som forholdene havde udviklet sig, og man var også dengang enig om, at byrdefordelingen mellem stat og kommuner var urimelig, navnlig fordi centralbibliotekerne havde en stor opgave i andre kommuner, en opgave, som ikke med rimelighed kunne pålægges den kommune, som centralbiblioteket lå i. Jeg måtte derfor gå ud fra, at der var almindelig tilslutning til en revision nogenlunde efter de retningslinjer, lovforslaget bygger på, og jeg håber stadig, at vi under forhandlingerne i udvalget kan nå til et resultat.

Jeg gør opmærksom på, at når jeg fremsætter dette lovforslag, drejer det sig ikke i så høj grad om at pålægge det offentlige øgede udgifter — jeg håber jo, at de nye tilskudsregler vil skaffe mere aktivitet i biblioteksarbejdet i det hele taget, det er lovforslagets formål — men spørgsmålet er snarere, hvordan udgifterne skal fordeles mellem stat og kommuner. En del af de udgifter, kommunerne har — navnlig de kommuner, der har centralbiblioteker — synes jeg ikke man med rimelighed kan forlange skal bæres af kommunerne; de må i noget højere grad lægges over på staten. Jeg gør opmærksom på, at af de samlede udgifter i 1957-58 på 37 mill. kr. betalte staten de 11,1 mill. kr. og kommunerne de 26,5 mill. kr.; det er dog et meget klækkeligt beløb, kommunerne her har betalt.

Der er, først af det ærede medlem hr. Østergaard og senere af ordføreren for rejsforbundet, det ærede medlem hr. Gøting, retst det principielle spørgsmål, om der bør ydes vederlag for lån af bøger. Jeg vil meget henstille, at man på dette område lader forholdene blive, som de er. Jeg anser det for et stort gode, at den jævne befolkning har adgang til at låne bøger, som tilfældet er under den gældende lov. Det er et stort kulturgode, at man tilbyder befolkningen denne adgang til læsning, uden at der forlanges et vederlag, som vel for den enkelte ikke ville betyde så forfærdelig meget, men som alligevel ville give det hele en lidt anden karakter, end det har nu. Den gældende ordning er et tilbud til den danske befolkning. Jeg kan i øvrigt gøre opmærksom på, at indtil 1950 havde kommunerne adgang til at opkræve en

afgift på indtil 2 kr. pr. låner; men kun 14 af de ca. 1 300 kommuner, vi har, gjorde brug af denne mulighed. Kommunerne havde denne adgang i adskillige år indtil 1950, men der var altså kun 14 kommuner af 1 300, der gjorde brug af den. Det kunne tyde på, at kommunerne skønnede, at det måske alligevel var rigtigst at lade udlånet være gratis.

Hvis det skulle tages betaling, ville der i øvrigt rejse sig det spørgsmål: skal det også gælde alle de unge; kan det være rimeligt at vi opfordrer også de unge, som ingenting tjener, til at læse og bagefter opkræver en afgift, når de vil låne bøger? Endvidere: skal det også gælde folk, som har brug for at låne faglitteratur, skal det f. eks. også gælde professorer? Ville resultatet i øvrigt ikke blive, at administrationen af hele historien måske slutte den indtægt, der ville kunne opnås ved en låneafgift?

Jeg tror derfor, man skal overveje meget nøje, hvilke ulemper der følger med, før man går til et så afgørende brud på hele den linje, der hidtil er fulgt på dette område. Det er et vigtigt led i dansk kulturliv, at vi har den lette adgang til læsning, og det er glædeligt at se, at befolkningen i så høj grad benytter sig af den. Jeg vil håbe, at de ændringer, der nu gennemføres, vil kunne bidrage til, at læsningen udbredes yderligere, således at de kulturværdier, befolkningen kan hente gennem bibliotekerne, stadig må være en faktor af betydning.

I øvrigt takker jeg for de velvillige udtalelser, der er faldet. Jeg håber, man under udvalgsarbejdet kan finde frem til et resultat, som partierne kan samles om.

Lysholt Hansen: Når det ærede medlem hr. Østergaard udtaler, at det foreliggende lovforslag, hvis det gennemføres, vil betyde flere penge til de store byers biblioteksvesen, er det jo rigtigst; men det er så sandelig også naturligt, at det er sådan, for den fordelingsordning, vi har i øjeblikket, bevirker, at de mindre biblioteker i dag opnår netop det statstilskud, som alle de andre vil komme op på, hvis lovforslaget gennemføres. De store biblioteker har nemlig i dag ikke procentvis så store statstilskud af de stedlige tilskud som de mindre biblioteker, der får op til 50 000 kr. i lokale tilskud, idet både små og store biblioteker i statstilskud får

[Lyskolt Hansen.]

80 pct. af de lokale tilskud på indtil 25 000 kr. og 40 pct. af de næste 25 000 kr., mens der kun ydes 25 pct. af yderligere lokale tilskud. Det, der foreslås, betyder altså nogenlunde ligestilling for de større og de mindre biblioteker.

Videre fremhæver det ærede medlem, at kommunerne har det store økonomiske ansvar. Må jeg gøre det ærede medlem opmærksom på, at det samme gælder jo for byerne; der sidder også kommunalbestyrelser, som må have det store økonomiske ansvar. Men man har så sandelig også som kommunalbestyrelsesmedlem et kulturelt ansvar, og det må efter min opfattelse gælde såvel på landet som i byen. Hvis en kommunalbestyrelse, der f. eks. betaler — som tilfældet er for min egen kommunes vedkommende — 13 500 kr. for biblioteksarbejde i oplandet, ikke følte også sit kulturelle ansvar over for sit opland, sin nabokommune, ville den vel sige: hvorfor skal vi betale? Lad dem selv ordne det derude! For det kan vel ikke være meningen, at man i landkommunerne ikke skal have samme biblioteksmæssige adgang som i byerne? Jeg kan ikke tro, at det ærede medlem har den opfattelse. Jeg synes, det er en rimelighedshandling over for vore centralbiblioteker, der her foreslås.

Det ærede medlem sagde, at han syntes ikke, at de tal, vi fik sidste år, var så graverende. Jeg kan ikke sige andet, end at jeg, der selv er kommunalbestyrelsesmedlem og formand for et centralbibliotek, synes, at det er ved at være graverende, at vi år efter år skal yde så mange penge til oplandsarbejdet. Vi har gjort det med glæde indtil dato, men en sådan udvikling kan en ansvarsbevidst kommunalbestyrelse simpelt hen ikke lade fortsætte. Vi må forlange, at der nu virkelig kommer en anerkendelse af det arbejde, som for byernes vedkommende har været et pionerarbejde. Jeg tror ligesom ministeren ikke på, at disse penge vil komme kommunekassen i centralbibliotekskommunerne til gode, men de vil komme arbejdet i landkommunerne til gode. Det ærede medlem ved, at der er et stort arbejde at udføre i landkommunerne, ikke mindst på børnebiblioteksområdet. Jeg fremhævede sidste år, hvor ringe børnebiblioteksudlånet var i landkommunerne sammenlignet med ud-

lånet i bykommunerne. Jeg er overbevist om, at det, der her sker, vil bevirke, at arbejdet derude gøres bedre og mere effektivt til gavn for landbefolkningen. Derfor tror jeg, det er rigtigt at gennemføre det, der her er foreslået.

Hvad tanken om en låneafgift angår, må jeg på mit partis vegne blankt afvise den. Det ville være et regulært kulturelt tilbageskridt at indføre en sådan afgift. Størrelsen af det beløb, der nævnes i denne forbindelse, 3 mill. kr., skal jeg ikke anfægte, men afgiften skulle jo opkræves hvert år, og det ville kræve en ganske betydelig administration. Jeg vil gerne understrege, at vore biblioteker er de offentlige institutioner, der klarer sig med mindst administrativ hjælp. Jeg kunne heller ikke tænke mig, at f. eks. de, der har børn, og det er en stor del af lånerne, skulle have pålagt en sådan afgift. Konsekvensen ville simpelt hen blive, at i stedet for, at familiemedlemmerne har hver sit lånerkort, så de selv kan komme på biblioteket og låne, når det passer dem, og disponere, som de vil, og derfor føler et tilhørsforhold til bibliotekerne, ville der kun blive ét lånerkort pr. familie, og det ville bevirke, at forbindelsen med biblioteket ikke ville blive den, den er i dag. Som jeg sagde før, står vi over for de store årgange. Der er i skolerne gjort et dygtigt arbejde for at gøre de unge biblioteksminde, og det kan og skal gøres endnu bedre, men jeg mener bestemt ikke, vi bør stille os hindrende i vejen for dette arbejde ved at pålægge en afgift som den omtalte. Jeg understreger, hvad jeg sagde før, at pengene skal opkræves hvert år, hvis afgiften skal give noget, og lånerne er jo ikke en homogen masse, så det vil give megen administration. Vi må imidlertid se, om vi ikke kan liste det ærede medlem med i udvalget, så han forstår vor argumentation. Jeg tror, det kan bære for os fremover, at vi holder på, at vore biblioteker er et af de kulturelle goder, som et kultursamfund har råd til at yde gratis. Det er baggrunden, på linje med hvad der er tilfældet for skolernes vedkommende.

Østergaard: Hvad angår tilskuddet til de almindelige biblioteker, har jeg blot rejst det spørgsmål, om ikke springet var for stort, og efterlyst en sammenlignende op-

[Østergaard.]

stilling som den, vi har for centralbibliotekernes vedkommende. Nærmere er jeg ikke kommet ind på det. Det ærede medlem hr. Lysholt Hansen blandede dette spørgsmål sammen med spørgsmålet om centralbibliotekerne — det gjorde ministeren egentlig også. Jeg er absolut tilhænger af, at centralbibliotekerne får udgifterne til oplandsarbejdet betalt, og jeg har ikke gjort mig til talsmand for, at stigningen i tilskuddet til centralbibliotekerne på 108 pct. var urimelig. Jeg vil dog gøre opmærksom på, at den gennemsnitlige forøgelse på 108 pct. strækker sig over så forskellige forøgelser som fra 3 pct. og helt op til 287 pct. Jeg stiller mig tvivlende over for, at dette kan være rimeligt, og vi kan jo nok blive enige om, at det er nødvendigt at se på dette forhold i udvalget. Jeg vil gerne udtrykke ønsket og håbet om, at vi kan nå et fornuftigt resultat også for centralbibliotekernes vedkommende.

Med hensyn til låneafgiften havde jeg selvfølgelig ikke ventet, at hverken ministeren, der har fremsat et lovforslag uden denne afgift, eller det ærede medlem hr. Lysholt Hansen ville være enig med mig. Men det er ikke nogen afgørende argumentation for mig, at kommunerne, som før havde adgang til at opkræve sådanne låneafgifter, måske har ignoreret det eller haft råd til at se bort fra det. Det er muligt, men min tanke var, at en afgift skulle spare staten for denne merudgift, og det mener jeg ikke at staten har råd til at se bort fra. Jeg takker naturligvis det ærede medlem fra retsforbundet for tilslutning hertil; og man må jo regne med, at retsforbundet vil bakke mig op i disse synspunkter; ellers bliver det jo ikke afgørende. Jeg er klar over, at der kan siges både for og imod, men med hensyn til det lille eksempel med professoren, der skulle betale en låneafgift for faglitteratur, vil jeg ikke tro, at der går nogen splinter af ham for det.

Jeg gentager, at vi gerne vil medvirke til at nå et fornuftigt resultat i udvalget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Lysholt Hansen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde holdes i morgen, onsdag den 3. december, kl. 10 med følgende dagsorden:

1) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om ændring af lov om folkebiblioteker.

2) *Første behandling af:*

Forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1959 til 31. marts 1960.

3) *Spørgsmål til ministrene.*

4) *Anden (sidste) behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning angående folketingets ombudsmands beretning for året 1957.

5) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om investeringsfonds.

Mødet hævet kl. 15¹⁰.

24. møde.

Onsdag den 3. december kl. 10.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om folkebiblioteker.

Valgt blev: *Lysholt Hansen, Kaj Andersen, Victor Gram, Hougaard, Kolbjørn, M. Larsen (Kolding), Lars M. Olsen, Morten Larsen, Gøting, Østergaard, Henry Hansen, Hartling, Skov Jørgensen, Krogh, Gertie Wandel, Hvidberg og Weikop.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1959 til 31. marts 1960.

(Lovforslaget findes i tillæg D. sp. 1, fremsættelsen i tidenden sp. 889).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Carl Petersen: Det fremgår klart af den højtærede finansministers fremsættelsestale, at der ikke i det fremsatte finanslovsforslag er nogen sensationer, som skulle kunne give anledning til større diskussioner, ud over hvad der sædvanligt fremkommer i oppositionens blade og vel også vil fremkomme her fra oppositionens ordførere om, at skatterne er blevet for høje, og at der må tilstræbes besparelser i statshusholdningen, som kan medføre lavere skatter. Det er og har altid været et kærkomment emne at foreholde befolkningen, og ofte har sådan tale vel også givet politisk gevinst, for hvem vil ikke være glad for at betale mindre i skat? Jeg tror imidlertid, at det ville være sundere og tjene helheden bedre, hvis man i sine informationer over for befolkningen om statsudgifter og skatter i højere grad, end tilfældet er, ville oplyse befolkningen om, hvad skatterne bruges til, og mere konkret give til kende, hvis man ønsker foreslåede beløb ændret, hvilken virkning det vil få for det

område, bevillingen drejer sig om. Så ville skatteyderne meget lettere kunne vurdere, om de foreslåede beløb er fornuftige, og det må jo være formålet med al information. Det virker vildledende, når man alene taler om f. eks., at det samlede budget kan sættes ned med så og så mange millioner kroner, eller når man, som der også er eksempler på, blot forklarer, hvor let det kunne lade sig gøre at skære det hele ned med en nærmere fastsat procent. Efter den redegørelse, som den højtærede minister nu har givet, skulle det være let at give informationer, der giver det rigtige billede af, hvad finanslovsforslaget er udtryk for, da der i hvert afsnit for sig klart og koncist er redegjort for bevægelserne.

Taget som helhed må finanslovsforslaget vist siges at være nøgternt stillet op, således at der er grund til at tro, at budgettet kan holde.

Udviklingen i det sidste år på det økonomiske område er der vel grund til at glæde sig over. Valutastillingens forbedring — milliarder er nu passeret — og de deraf følgende større muligheder for aktivitet i erhvervslivet har vel befordret en noget større optimisme hos os alle, ikke mindst i bedømmelsen af fremtidens beskæftigelsesmuligheder og i særlig grad med henblik på de store årganges placering i erhvervslivet.

Under den politiske åbningsdebat blev disse ting også stærkt fremhævet, og det blev fra flere sider, også fra den højtærede ministers, fremhævet, at selv om der er al grund til at glæde sig over den heldige udvikling, som vi har været vidne til i det sidste år, må vi ikke lade os forlede til at tro, at vi ikke kan komme til at stå over for vanskeligheder i den kommende tid, og at det derfor er nødvendigt at gøre sig klart, at det nu drejer sig om at føre en politik, ved hvilken den forbedrede stilling fastholdes. Jeg vil gerne understrege disse betragtningers rigtighed, og det må betyde, at der på lang sigt disponeres sådan, at de beløb, der foreslås anvendt, vil øge produktion og beskæftigelse, og at der i det planlæggende arbejde holdes et vågent øje med, hvad fremtiden kræver af os, når det drejer sig om investeringer.

Selv om udgifterne på de sidste års finanslove stadig har været stigende, og det forslag, vi nu behandler, ikke danner nogen und-